

## Un suro d'alçada

L'alzina surera (*Quercus suber*)  
de Ventolà

ALBERT REQUENA > TEXT

JUDIT PUJADÓ > FOTO

**L**a descobrirem arrambada a la carretera, amb les seves corbes femenines i sinuoses. No és del país, i se li nota. És forastera, i crida l'atenció als mascles autòctons. Està envoltada de freixes i roures, esvelts, si fa no fa de la mateixa edat i fins i tot més joves. És com si, per la seva raresa i bellesa –sempre va vestida–, la volguessin festejar.

Ningú per ara ha pogut explicar com va arribar a aquell lloc. Estem parlant de l'alzina surera de Ventolà, al terme municipal de Ribes de Freser, a la Vall de Ribes. Un arbre que es pot localitzar passat el quilòmetre 3 de la carretera GIV-5218, que uneix la carretera N-260 de la collada de Toses amb el poble. Està situada a les coordenades 42° 18' 58" N i 2° 8' 15" E, a una alçada de 1.246 metres sobre el nivell del mar. És, doncs, l'alzina que ha nascut a més alçada a Catalunya.

Té dues soques de diàmetre considerable, i segur que és centenària. Un dels veïns més grans de Ventolà, de 92 anys, diu que li ha vist tota la vida. No sembla que l'hagin pelada cap vegada. A simple vista no té cap de les marques habituals dels suros de les Gavarres.

«Algú, pels vols de Nadal d'ara fa 20 o 25 anys, li va treure un bon tros d'escorça, segurament per posar-la al pessebre». Ens ho explica Esteve Pous jr, qui afegeix: «El meu pare es va adonar del dany i va anar a buscar una manta i cordills i la va abrigar perquè no morís a causa del fred».

El mateix Esteve Pous ens confirma que no hi ha cap certesa sobre la procedència de l'arbre. Tampoc no hi ha cap estudi científic que avaluï les diverses hipòtesis que s'expliquen sobre el seu origen.

Una d'aquestes afirma que aquesta alzina hauria nascut arran dels treballs miners que hi havia a la zona de can Paloca. Es tracta d'unes mines d'òxid de ferro, en galeries i a cel obert, que van ser iniciades els segles XVI i XVII i que s'explotaven per a les fargues de Planoles, Ventolà i Campdevàrol. També s'hi obtenia arsènic i or. Finalment es van abandonar quan al final de les galeries es va trobar dolomia, un mineral considerat signe evi-



dent que la mina està esgotada. Segons aquesta versió, el subministrament de fusta procedent d'altres punts per fer travesses o columnes de les mines, o fins i tot per fer carbó, va deixar alguna llavor al terra, que va arrelar, i així va néixer la surera. Però aquesta hipòtesi es fa difícil de creure perquè representaria que l'alzina tindria més de quatre segles.

Una altra versió diu que l'alzina surera de Ventolà podria haver nascut dels excrements de les ovelles que feien la transhumància. Els ramats baixaven cada tardor cap a la plana, la Garrotxa, l'Empordà i el Vallès i tornaven a finals de primavera per pasturar a la muntanya.

El botànic ribetà Josep Vigo i Bonada, però, descarta del tot aquesta hipòtesi: «Això no pot ser! Potser algú l'hi va plantar. De totes maneres, encara que estigui a molta



alçada i no sigui habitual, no és estrany que aquest arbre hagi sobreviscut allà on és. Cal tenir en compte que la muntanya de Ventolà és una de les més càlides de la Vall, molt assolada», ens recorda Vigo, mentre parlem amb ell a la plaça del mercat de Ribes.

Ell mateix ens va alertar que la de Ventolà no és l'única alzina surera que hi ha hagut a la Vall de Ribes: «Cap a la banda de Pardines, prop de can Nofre, n'hi havia hagut una, però em sembla que la van tallar».

Paral·lela a aquesta, una altra hipòtesi relacionada també amb els ramats i la transhumància diu que la llavor de l'alzina surera podria haver arribat entremig de la llana d'una de les ovelles que feien aquests itineraris. «Cal pensar, però, que des de la plana a Ventolà hi havia cinc o sis dies de viatge», ens puntualitza Esteve Pous jr.

La raresa de l'arbre ha portat l'Ajuntament de Ribes de Freser, al qual pertany el nucli de Ventolà, a protegir-lo. A principis d'any, a petició de diversos naturalistes, el va catalogar com a «arbre singular d'interès local». La denominació impedeix que se'l pugui talar, i el protegeix de possibles obres que es puguin fer a la carretera.

Una altra *Quercus suber*, alzina surera, la podem trobar al mateix Ribes. Està situada al costat de la carretera N-260, just a la sortida del poble en direcció a la collada de Toses. Més jove que la de Ventolà, costa de distingir perquè el tronc està envoltat de boixos. Està plantada i creix en una illeta que delimita l'accés a l'antic molí d'en Sard i la baixada que porta a l'antiga fàbrica de tints TAECASA, ara tancada.

**Albert Requena López**